

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Чорний Максим Михайлович

ЩОДО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ПРОЦЕСУАЛЬНЕ КЕРІВНИЦТВО У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ У ЯКИХ ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ»..... 293

Щербатий Роман Романович

КОНКУРС НА ПОСАДУ СУДДІ: ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ РИСИ..... 295

СЕКЦІЯ 8. ТРУДОВЕ ПРАВО ТА ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ Й ПРАКТИКИ

Чанишева Галія Інсафівна

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ 297

Oleh M. Yaroshenko

INTERNATIONAL TRENDS IN THE SPHERE OF FLEXIBLE WORKING HOURS..... 299

Бориченко Катерина Валеріївна

ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ СТРОКІВ ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ ЗА ВИРІШЕННЯМ ТРУДОВИХ СПОРІВ У РАЗІ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ОПЛАТУ ПРАЦІ 302

Венедіктов Сергій Валентинович

ЩОДО ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ НА ПРОСУВАННЯ ПО РОБОТІ 304

Lagutina Iryna

HYBRID WORK AS A TYPE OF «FLEXIBLE WORK» 306

Мельник Костянтин Юрійович

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДСТОРОНЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ВІД ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВИХ ОBOB'ЯЗКІВ 308

Подорожній Євген Юрійович

ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОБОЧОГО ЧАСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ 311

Тихонович Олексій Юрійович

ЩОДО ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ НА ІНФОРМАЦІЮ ВІД РОБОТОДАВЦЯ ПРО УМОВИ ПРАЦІ..... 312

Наньєва Марія Іванівна

СИСТЕМА МІЖНАРОДНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ..... 314

Панченко Анна Олександрівна

ПОНЯТТЯ «ВРАЗЛИВІ ГРУПИ НАСЕЛЕННЯ» ТА ВПЛИВ УМОВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РОЗШИРЕННЯ ЙОГО ЗМІСТУ..... 316

Пожарова Оксана Вікторівна

РЕФОРМУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКІВ 319

Сушко Вячеслав Вікторович

МОБІНГ НА РОБОТІ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ЗГІДНО З ТРУДОВИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ 321

Щукін Олександр Сергійович

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ПРАЦІВНИКА НА СВОЄЧАСНИЙ РОЗРАХУНОК ПРИ ЗВІЛЬНЕННІ .. 323

Білик Олександр Сергійович

ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДЕННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 327

Галузінський Назар Олександрович

ЗАГАЛЬНІ ОЗНАКИ САНКЦІЙ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ 329

Горбаченко Ерік Сергійович

ГАРАНТІЇ ТРУДОВИХ ПРАВ РОБОТОДАВЦЯ 331

Жученко Руслан Олегович

УСНИЙ ТРУДОВИЙ ДОГОВІР: ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ..... 333

Казімирова Ольга Олегівна

ПОСЛУГИ З ПОСЕРЕДНИЦТВА ЯК ВИД НЕСТАНДАРТНОЇ ФОРМИ ЗАЙНЯТОСТІ..... 335

Карпенко Олександр Олександрович

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДІАЛОГУ 338

Мирончук Владислав Володимирович

ЩОДО ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ КОЛЕКТИВНИХ УГОД..... 339

Стецьків Мар'ян Богданович

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК СКЛАДОВА ЇХНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ... 341

СЕКЦІЯ 9. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Степаненко Оксана Василівна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В ПРАКТИЦІ ВЕРХОВНОГО СУДУ ТА ЄСПЛ.... 345

Стрельцов Євген Львович

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 347

ЗАГАЛЬНІ ОЗНАКИ САНКЦІЙ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У правничій науці питання санкцій є одним з найбільш досліджених, що може наштовхнути на думку про неактуальність сучасних наукових пошуків у визначеній сфері. Проте відповідне переконання не має жодного відношення до галузевої науки права соціального забезпечення, де санкції не були предметом жодного комплексного дослідження.

У теорії права категорію «санкція» найчастіше визначають як: «заходи, що застосовуються до правопорушника і тягнуть для нього певні несприятливі наслідки; структурну частину загальної норми права, яка вказує на можливі заходи впливу на порушника цієї норми; згоду компетентного державного органу на вчинення тих чи інших юридично значущих дій; заходи впливу щодо держави, яка порушила міжнародну угоду» [1, с. 69].

Не заперечуючи змістовності цитованих підходів до розуміння поняття «санкція», сформульованих правничою наукою, в аспекті нагальної потреби в ефективному забезпеченні законності у сфері відносин соціального захисту, видається, варто зосередити увагу на розумінні санкцій у праві соціального забезпечення саме як заходів, застосування яких несприятливо впливає на статус правопорушника (встановлює для нього додаткові обов'язки позитивного чи негативного характеру).

У цьому аспекті варто пам'ятати, що законодавство у сфері соціального захисту охоплює правові норми різних галузей права, які мають загальну цільову спрямованість: урегулювати відносини щодо створення матеріальної бази для соціального захисту та її розподілу. Так, законодавство у сфері соціального захисту і законодавство, що регулює галузеві відносини у сфері забезпечення права на соціальний захист, мають спільну мету, проте відрізняються специфікою. З огляду на це у національній юридичній практиці виділяють «юридичну відповідальність у праві соціального забезпечення», що передбачає виключно галузеву відповідальність, та «юридичну відповідальність у сфері соціального захисту», що включає, крім галузевої відповідальності, й інші види юридичної відповідальності, зокрема цивільно-правову, адміністративно-правову та кримінально-правову [2, с. 555].

Існування цих двох видів юридичної відповідальності, що застосовуються у разі порушення законодавства у сфері соціального захисту, зумовлює необхідність дослідження ознак саме галузевих санкцій, розкриття змісту яких дозволить однозначно відокремити їх від цивільно-правових, адміністративно-правових та кримінально-правових санкцій за порушення законодавства у сфері соціального захисту населення.

Досліджуючи ознаки санкцій у праві соціального забезпечення, на нашу думку, варто говорити про дві їх групи: загальні ознаки, які притаманні всім без виключення санкціям як заходам, що передбачають несприятливі наслідки для правопорушника, та спеціальні ознаки, які визначають специфіку відповідних заходів з огляду на їх застосування саме в межах регулювання права соціального забезпечення.

Формулюючи перелік загальних ознак санкцій у праві соціального забезпечення варто зазначити, що за своєю правовою природою вони є правовими засобами, тобто інструментами (у вузькому розумінні), технологіями (у широкому розумінні), які забезпечують задоволення інтересів суб'єктів права соціального забезпечення, досягнення соціально корисних цілей [3, с. 190].

Розкрити зміст категорії «правові засоби» максимально точно можна завдяки їх характерним рисам, до яких належать: вираження юридичних способів забезпечення інтересів суб'єктів права, досягнення поставлених цілей; спрямування на усунення перешкод, що стоять на

шляху забезпечення інтересів учасників правовідносин; належність до механізму правового регулювання, правових режимів; спричинення юридичних наслідків; забезпечення державою [3, с. 191].

Кожна з названих характеристик правових засобів є загальною ознакою санкцій у праві соціального забезпечення.

Крім того, санкції можуть застосовуватися лише при наявності певних фактів, явищ та подій, існування яких є передумовою для застосування до конкретної особи певних негативних заходів – підстав притягнення до юридичної відповідальності. Інакше кажучи має існувати одночасно «певна правова норма, що порушується, та протиправні дії або бездіяльність відповідного суб'єкта» [4, с. 127]. При цьому з огляду на те, що штрафні санкції у праві соціального забезпечення майже відсутні, то конкретний їх зміст визначається природою правопорушення, оскільки порушник буде зобов'язаний або вжити заходів з метою відновлення порушеного права іншого учасника відносин, або позбавлений можливості отримати той чи інший вид соціального захисту повністю / у «звичайному» розмірі / протягом «стандартного» періоду.

Устименко Є. В. досліджуючи адміністративні санкції, пише про їх наступні ознаки: «1) вони є реакцією уповноваженого суб'єкта на вчинене правопорушення; 2) реалізуються виключно через процедуру правозастосування і виключно уповноваженими на це суб'єктами; 3) застосування санкцій здійснюється у процесуальній формі; 4) усунення причин та наслідків протиправного діяння; 5) припинення діяння та/або покарання правопорушника [5, с. 119]. Такий підхід науковця до визначення особливостей галузевих санкцій видається цілком застосовним і до права соціального забезпечення, санкції в межах якого застосовуються виключно уповноваженими суб'єктами за спеціальною процедурою, спричиняють припинення правопорушення, усунення його наслідків.

Таким чином, підсумовуючи варто зауважити, що розкриттю змісту правової природи санкцій у праві соціального забезпечення сприяє виокремлення їх ознак, які умовно можна поділити на загальні та спеціальні. Загальні ознаки санкцій у праві соціального забезпечення визначають їх родову приналежність та спільність з санкціями, які застосовуються в інших галузях права. До загальних ознак санкцій у праві соціального забезпечення належать: мета, яка полягає у застосуванні санкцій для забезпечення інтересів уповноваженого та соціально зобов'язаного суб'єктів права соціального забезпечення, досягнення соціальної справедливості та законності у відносинах соціального захисту; особлива юридична сила, яка може бути зведена до спрямування на припинення правопорушення, усунення його наслідків та перешкод, що стоять на шляху забезпечення інтересів учасників матеріальних та процедурних відносин у праві соціального забезпечення; приналежність до елементів механізму правового регулювання відносин соціального захисту і забезпечення його ефективного функціонування; наявність підстави для застосування, яка передбачає синергію юридичної та фактичної складової; співвідношення із підставою застосування; застосування виключно уповноваженими суб'єктами за спеціальною процедурою; спричинення негативних наслідків для особи, яка не виконала обов'язку у сфері соціального захисту, встановленого законом чи договором; забезпеченість державою шляхом застосування примусу.

Список використаних джерел

1. Орехов В. Ю. Загально-теоретичні проблеми розуміння санкції. *Часопис Київського університету права*. 2005. № 4. С. 68–74.
2. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення : навч. посіб. Чернівці : ПАТ «ПВК «Десна», 2016. 692 с.
3. Бурятинська Н. І. Правові засоби: поняття та їх види. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. [м. Вінниця, 12 квіт. 2016 р.] : у 2 т. / орг. ком.: А. І. Крисоватий, З.-М. В. Задорожний, Б. В. Погріщук [та ін.]. Вінниця, 2016. Т. 1. С. 190–192.

4. Пащенко А. Фактичні та юридичні підстави конституційної відповідальності. *Право України*. 2002. № 5. С. 126–130.

5. Устименко Є. В. Поняття та ознаки санкцій в адміністративному праві. *Право і суспільство*. 2017. № 2, ч. 2. С. 116–120.

Ключові слова: санкції, санкції у праві соціального забезпечення, загальні ознаки.

Keywords: sanctions, sanctions in social security law, general features.

Горбаченко Ерік Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри трудового права та права соціального забезпечення*

ГАРАНТІЇ ТРУДОВИХ ПРАВ РОБОТОДАВЦЯ

Тенденції розвитку сучасних суспільних цінностей свідчать про важливість встановлення, забезпечення належної реалізації прав людини, а також функціонування ефективного механізму їхнього захисту. Такий підхід уже протягом тривалого часу є визначальним у формуванні вектору реформування правової системи України та багатьох інших країн. Як наслідок, законодавець закріплює різні правові статуси осіб, визначає їх права та обов'язки, міру юридичної відповідальності тощо. При цьому фундаментом належної реалізації прав людини є закріплення гарантій її прав.

Гарантії прав людини досліджувалися багатьма науковцями, серед яких О. А. Ситницька, В. С. Пересунько, Т. М. Заворотченко, О. Ф. Скакун, В. Ф. Погорілко, В. О. Міхальов, С. Г. Стеценко, Н. В. Кохан та ін.

На думку В. О. Міхальова, гарантії прав людини слід розуміти як «умови та засоби, що забезпечують можливість користуватися правами, які встановлені в конституції та законах держави» [1, с. 288]. В широкому розумінні гарантії прав людини визначаються вченим як «сукупність об'єктивних та суб'єктивних факторів, які спрямовані на повну реалізацію та всебічну охорону прав і свобод особистості, на усунення можливих причин і обставин перешкоджання їхнього здійснення» [1, с. 288].

Гарантії прав людини диференціюють на загально-соціальні (загальні) та юридичні (спеціальні). Загально-соціальні гарантії включають сукупність соціальних, економічних, політичних, правових та інших умов, способів та засобів, спрямованих на забезпечення реалізації, охорони, та відновлення порушених прав людини в належній мірі. Юридичні гарантії, на нашу думку, варто розглядати як систему формально визначених, встановлених та охоронюваних державою способів та засобів реалізації і захисту прав фізичних та юридичних осіб, а також умов, що цьому сприяють. К. В. Бориченко вважає, що «юридичні гарантії завжди виражаються в сфері правових норм, які або сприяють максимальній свободі дій (волевиявленню) уповноваженого суб'єкта щодо здійснення свого права, або впливають на зобов'язаних осіб шляхом встановлення необхідності дотримуватися вимог першого» [2, с. 268], з чим важко не погодитись.

У галузі трудового права ключовими суб'єктами є працівники та роботодавці. Правового статусу працівника може набути особа, яка реалізує своє право на працю, передбачене ст. 43 Конституції України та іншими актами чинного законодавства України. Для набуття правового статусу роботодавця юридична особа чи фізична особа повинні володіти трудовою правосуб'єктністю роботодавця. Гарантії трудових прав працівників та роботодавців є невід'ємним елементом їх правових статусів.

Важливо відзначити, що укладення трудового договору є однією з найважливіших гарантій захисту прав усіх сторін трудових відносин, оскільки він узаконює такі відносини та ро-